

ОРАЛІК

ЖУРНАЛ ТАБОРОВОГО ЖИТТЯ

42

БЕРХТЕСГАДЕН

1946

Причастя Душам.

Сорок двоє українських діточок приступило в нагому таборі дня 22. VI. н. р. вперше до св. Причастя. Сорок дві дитячих голівок похилилося в розмоленні душ перед Господом. Сорок двоє молоденьких сердець застигло в дожданні неземного корму з рук слуги Христа. Аж не подія, яке пережиття для молоденечкої, ще непорочності душі перепоєної людини!

Так - непорочністю, святою невинністю, про яку навіть такий речник протирелігійного скептицизму XVIII ст., як Жан Жак Руссо, сказав у своєму романі "Еміль", що красою непорочности обдарована людина, виходить з рук Творця. Ти посміхаєшся, злорадний циніку, нашої епохи?

Ти, в якого душі ота первісна божеська непорочність людини розвіялась уже давно під подихом ворожих бурунів життя, мов чужий свій тонкістю веселковий пух на крильнях барвистого метелика.

Ти, якого наша химерна епоха, ота еманация безумної, Савлової боротьби, довгих уже поколінь проти релігії і проти Бога - і то боротьби во ім'я науки і філософії, во ім'я поступу і культури! - здеморалізувала душею вщерт, проголошуючи тобі замість чуда Господнього створіння - дарвінову десценденцію, замість віри - холодний позитивізм, а замість блаженности молитви - горде "Ігнорабімус" мудреців наук природи. А впреті як найгрізніший із життєвих бурунів нашого часу - свідоме безбожництво. Проскрипція всього християнства. Акте гонення всякої догматичної релігії, удержавлене і наказане тими модерними Неронами і Деціями червоної і бурої масти, що їх виплодив колись своєю божевільною філософією Надлюдини сумної пам'яті автор "Антихриста" - Фр. Ніцше. Він - той окаянний між мудрецами, який поважився сказати, що мораль християнства то мораль - нікчемних собак. 1/.

Дійсно:

Який злочин століття, яке отруїння людства!

От і чому так зворушливо дивитись і так важно нам сьогодні призадуматись, коли бачимо в нагому середовищі зложені навхрест руки і набожно похилені голови перед чашею Господа, перед великим символом обнови душ.

Бо обнови душ Причастям віри і поворотом до релігії, треба нам сьогодні всім. Треба її громадянствам і державам, треба нині душевної обнови всьому людству. Необхідно треба:

Причастя душам.

Причастя як символу віри і релігії. Віри для закріплення етичних принципів в нашій духовості, а релігії не тільки як чинника обрядового. Ні - нам треба сьогодні релігії скрізь і всюди, а головне в нашої буденщині, у взаємовідносинах з людьми в улаштуванні нашого власного життя, організації спільного життя в таборі і у провідному пляні всієї праці в нас. Бо вже життя в таборі, як життя збірне, у єдності, і у близькій зв'язку з громадою, має в собі своєрідний релігійний характер, тоді як уже саме слово релігії не означає нічого іншого, як тісний зв'язок. І всяка ж спільнота, починаючи від родинного гурта, акінчуючи широкими колами громадянства, об'єднаних одною долею, одним призначенням та одним завданням, це по своїй суті щось релігійне, щось, що пригадує вам духа перших християнських катаромб

і ті громадські спільноти, що то до них апостоли Христа писали свої послання. Ті слова науки до Христових громад у Римі, Коринті, Єфезі, Колосах, Солуні та інших, де поняття громади утотожуються усеціло з поняттям церкви і де на виховання громади для тієї Божої церкви святі апостоли вказують водно. Однак громадянство модерного часу втратило зв'язок з церквою і релігією майже цілком. А після того, як план усунення науки релігії зі школи почав і справді здійснюватися, катастрофа суспільної моралі, шпенглерівська загибель культури Заходу, почалася. В нас українців, не менше, ніж у інших народів Європи. Особливо ж з часу, як колишні радикали почали - очевидно в ім'я поступу! - обезбожнювати наше село, а деякі інші кандидати на провідників народу видвигали антирелігійні резолюції на з'їздах усеукраїнського студентства. Бо релігійне і тільки релігійне виховання людини, зокрема ж таке виховання в душі науки божеського Месії, в силі обернути нас від тої найгіршої суспільної небезпеки, якій ім'я:

Егоїзм. Культ власного я. Презирство до всього, що єсть соціальним обов'язком людини.

Правда - саме про соціальне і соціалізм, громаду і громадянство, суспільність і спільноту в нас, українців, починаючи особливо від Драгоманова і його галицьких учнів, говорить, а ще більше пишеться - аж надто багато. Та проте наші традиційні антисоціальні пороки тягнуться за нами неперорваним злочасним звеном, ще починаючи від Лободи і Наливайка, аж до сьогодні. І ви їх нині можете обсервувати в нас скрізь, і саме на еміграції, по таборах, в усій зразковості типу. Не буду їх вичислювати. На те в нас тут і в наступних числах нашого журналу інші статті. Я хочу лиш зазначити, що це воно в нас так не тому, що в нас за мало соціалізму і соціалістичних доктрин, чи може за мало рефератів і доповідей на громадянські теми. А тому, що за мало в нас Причастя душам. Того всецілого сповнення релігійним духом, який не вдоволяється тільки мінімумом релігійних практик. А йде з нами як геній праведности, совісности і ширости в життя. В хаос турбот, недостач і не достатків буденщини. У взаємовідносини з мешканцями і працівниками табору, з його організацією і його завданнями, і саме тут, віч на-віч зі спільнотою, з тим, що єсть її благом і її погубою, манифестує свою релігійність і релігію.

Релігію творчої і люблячої совісности.

Ми не хочемо бути з релігійного боку ні простими формалістами, ні тими індепендентами Кромвеля, що у вільних хвиликах поглиблювались усеціло в читання св. Письма і співання псалмів, а як пішли до Ірландії паціфікувати католиків, то наступали на них з усією безоглядністю. Отак і ми наступаємо на братів, коли не робимо для спільноти те, що ми маємо, повинні і можемо для неї зробити; коли шкодимо братові використанням, обрізуємо і оклеветуємо його, або коли отруємо його душу погубним духовим кормом. Ми руйнуємо вою його роботу, коли в усьому, що він в найтяжчих обставинах намагається зробити, добачуємо, по нашому жорстокому і цинічному звичаєві, тільки те, що найгірше, найслабше, і невдатне, а промовчуємо, зі злобною насолодою все, що добре і творче. Ми губимо брата, коли в нинішніх страшенно непевних, немов вульканами наладованих часах, не йдемо за доброзичливими вказівками і порадами нашого проводу, а накликаємо нашим безумним упором і гуляйпільським анархізмом і на брата і на нас самих тяжке лихо зі сторони тих, які мають нас у руках і не мають і не хочуть мати для наших гуляйдільців ніякого сентименту і ніякого зрозуміння. Отимто ще раз:

Причастя душам!

Аве, Прекляра!

Д-р. Остап Грицай.

ЗЛОЧИННИ ЛИХВИ

Явище, яке особливо сьогодні набирає с и м п т о м і в не-звичайно поважної недуги, і яке ми обсервуємо в кожному таборі, це лихва, спекуляція.

Уявіть собі людину, що не вважає своїм моральним обов'язком працювати чесно, згідно з вимогами принятих на даному терені законів та згідно з підставовими вимогами моралі і справедливості. Людину, що замість працювати напр. 6 годин і за це заробляти заплату, прийнятну загально, вважає за моральне і можливе працювати одну годину в тижні і одержати за це заплату - чи, там виманити заплату! - (п'ять тисяч % вищу від нормально прийтої. Цей приклад зовсім не парадокс. Дійсно - у нас є можливе таке, що урядник чи учитель за свою працю, якій посвячує до 8 годин денно, дістає як заплату - і то не завсіди - 300 марок, тоді, коли спекулянт за одну трансакцію чорноторговельну, яка його коштує кілька годин праці, заробляє 5000 марок. Це, на жаль не фраза.

Не було б дивно, що такі випадки трапляються. Навпаки - було б нам дивно, якщо б хтось вимагав, щоб їх зовсім не було. Бо ми знаємо, що не ангели живуть на землі, а люди, і то люди не тільки добрі, але й злі. Але дивно воно, що у нас немає на це ніякої реакції. Не чується в нас з цього приводу ніяких голосів остороги, биття на тривогу, голосів осуду і крику на рятунок.

А справа ж зовсім не маловажна. Людина, яка пустилася на шлях таких заробітків і працює так кілька років, така людина раз назавжди втрачена для морального, справедливого і чесного громадянства. Це людина, що здібна або стати мільонером або помандрувати до в'язниці. І в більшості випадків закінчення життєвої кар'єри такої людини це - в'язниця. Та коли б таких людей у нас була лише горстка, і лихвом та обманом займались тільки одиниці, то не варто було б про ці справи й згадувати. Але ж вони набирають характеру явища загального, ми бачимо цілі професії, цілі групи, що тільки з того живуть. Особливо ж бачимо, як втягається до того і молодь, яка таким чином уже тепер учиться заробляти на життя нечесно, тоді, як старше громадянство, а навіть батьки тішаться з того, що, мовляв, діти заробляють...

Можна б зрештою на такий стан примикати очі, але хіба тільки в одному випадку, а саме, коли б ми згодилися на те, що теперішня еміграція, яка хоче бути політичною і такою себе називає, була присуджена на загибель. Коли б ми не мали надій і не мали амбіцій вернутися ще на рідні землі і принести туди деякі вартості, які за час нашої неприявности могли на рідних землях загинути. Але скажіть мені, які моральні, етичні, релігійні, соціальні чи національні вартості ми принесемо в Україну, ми, що чорноторгівля, лихва, і таке інше, це ж взаємне ошукання. Дійсно, ми не ведемо торгівлі із німцями, ні з іншими чужинцями ДП чи заокеанськими, ми продаємо і купуємо у нас самих. Отже і самих себе ошукуємо. Ошукуємо себе не тільки т.зв. чорноторгівлею, у продажі, яку ніяк не можна назвати купецтвом, а хіба звичайним обманом, але також у продукції і виробництві. Бо швець, що за черевики жадає 500, чи кравець, що за вшиття убрання, на яке він витрачає щонайбільше кілька днів, жадає 1000 марок і кілька пачок цигарок, а рівночасно вимагає, щоб його дитину учителі вчили за 200 марок на місяць, це ніщо інше, тільки простий обманець, галапас, який хоче користуватися даром чужою працею, домагаючись її як незаслужену заплату для себе.

Таке явище не тільки для нас самих має своє значення для за-
певнення соціальної справедливості, яку ми виписали на прапорах
нашої боротьби, бо ми боремося за наше національне і соціально-
не визволення, за соціальну справедливість і за соціальну мораль.
Але воно важне і з пропагандивного боку. Бо, як я вже згадав -
яке поняття можуть мати про нас чужинці, головно члени УНРРА, які
рекрутуються з різних націй, мають точний вгляд в наше внутрішнє
життя і є нашими найкращими пропагаторами, дуже часто кращими, ніж
ми собі це уявляємо, коли вони підстерігають такі явища у нас? Чи
будуть їх переконувати пусті слова меморіалів про нашу боротьбу
за соціальну справедливість, якщо ми, ті, що називаємо себе обо-
ронцями тієї справедливості, вибраними членами суспільності, які
нині на скитанні, щоб нести наш ідеал вільної України, та ідеал
соціальної справедливості, якщо ми, ті, вибранці, морально такі?
Суспільність, яка толкує у себе соціальну несправедливість, ви-
зиск, обман, використання тяжкого положення інших, - бо люди,
які платять такі високі ціни, роблять це з мусу, - і терпить у
себе таких хижаків, що кидаються на наше майно для заспокоєння
власної жадоби наживи, не може себе вважати тою, що сповняє нале-
жно свої обов'язки як політичної еміграції.

Пора нам над тим застановитись поважно! Пора, щоб відповіда-
льні політичні, чи суспільно-громадські чинники, які беруть на се-
бе обов'язок відповідальності за долю еміграції, покинули спори
про визнання чи не визнання, про підпорадкування чи не підпорадку-
вання, про таку чи іншу назву, але щоб занялися поважно і відвіча-
льно тою справою. Вона не менше важна, ніж збирання підписів під
меморіями, що то їх ті чинники дуже часто навіть не висилають ту-
ди, куди вони були призначені.

А тепер кілька прикладів, які ярко ілюструють моральний під-
хід до справ лихви та соціальну справедливість, яку ми плекаємо.

Дівчина, яка працює у крамниці 8 годин денно, одержує за
свою працю марок 180 міс., а кравець за шиття для неї суконки жа-
дає марок 500. На свою працю зуживає він не більше, ніж три дні.
Отже коли це обчислити на місяць праці, то він заробляє 5 тис. мар-
рок і кільканадцять пачок цигарок, (теж на суму понад тисяча мар-
рок). Отже, яка це соціальна справедливість, коли в тих самих умо-
винах, при тих самих безкоштовних умовах життя і тих самих меш-
каневих зобов'язаннях один заробляє 180, а інший 7 тис. марок?

Кравець за убрання жадає (і дістає) 1000 марок і кілька па-
чок цигарок. На це він витрачає біля одного тижня часу. Гімназій-
ний професор учить його дитину за 300 марок місячно. Отже, відно-
шення винагороди одного і другого є як 1:200, при чому береться
за підставу, що оба роди праці, шиття убрання і педагогічна пра-
ця, є рівнорядні, отож щось, що навіть в комуністичній системі є
недопущене, поскільки там береться під увагу кваліфікацію і даний
рід праці.

Швець за шиття сандалів жадає і дістає 230 марок та пач-
ку цигарок, отож разом 290-320 марок, що їх платить, скажимо, уря-
довець кооперативи, який дістає за свою працю 300 марок. Таким чи-
ном швець заробляє до 300 марок за день, а урядовець ту саму суму
за один місяць. Навіть більшовик робить різницю між вартістю пра-
ці шевця і керівника кооперативи, і напевно у системі більшовиць-
кої винагороди в обчислюванні еквіваленту праці шевця і умового
працівника. У нас навпаки.

За прибиття підшви до черевиків платиться ціну трьох па-чок цигарок, отже суму до 200 марок. За науку гри на фортепіані платиться за годину 5 марок. Прибиття підшов вимагав часу не більше, ніж годину. А при тому говориться дуже багато про те, що ми боремося за соціальну справедливість.

За напругу спіральки до електричної кухонки треба платити 60 марок. Напруга триває дослівно 15 хвилин. Платити треба го-тівкою. А рівночасно вимагається від професора англійської мови, щоб він за годину лекції мови не брав більше, ніж одну марку. За купецьку трансакцію різного роду, можливими і з фантазією видума-ними артикулами, заробляється одноразово 5000 марок. Напр. на од-ному убої корові і продажі м'яса по 50 - 40 марок за кількограм заробляється по нефаховим обчисленням мінімально до 10.000 ма-рок. А тратиться при тому так небагато часу, що при відповідно-му сприті можна таких трансакцій перевести в короткому часі кі-лька. Отже є можливість заробляти кількадесят тисяч марок, тоб-то суму, яка перевищує кількакратно місячний бюджет 2000 -ного табору з його школами, варстатами, театрами, суспільною опікою і так далі.

Таких прикладів можна б навести ще безліч. Вони не теоре-тичні а -прикладні (тільки без подання імен, та ближчих дат) з дій-сного життя.

Ну - можна мати різні, більш чи менш ліберальні погляди на ті справи. Можна обманювати своє національне сумління і соці-яльну совість різного роду викрутками, щоб оправдати свої шкурні особисті ієтереси отак, як це роблять деякі люди. Але не вільно нам усім довше мовчати. Нам усім, які ми ще настільки здорові і гангреною жадливості морально не . . . що почуваємось до від-повідальности за долю нашої еміграції та за справу, яку за-ступаємо. Не вільно нам дати себе тероризувати групці людей, що при допомозі погроз намагається не допускати до критики такого стану і до протидії. Тут іде про велику справу.

У громадським організмі суспільна лихва це - недуга, і то недуга грізна. Тому й найвища пора, щоб братися до її лікування. До основного лікування!

Д-р Тома Лаличак.

За п'ять дванадцять

Живемо вже рік на ласкавому хлібі УНРРА, деморалізуємось, відвикаємо від праці та йдемо по лінії найменшого опору згідно з Толстівською засадою "не противитися злому". Ні - ми не противимось! Ні лінощам таборовиків, ні чорноторговлі, ні злочинствам, ні байдикуванню нашої молоді, марнотравленню нею дорогого часу. І хоч над нами висить Дамокловий меч невідомого завтра, в якому будемо муочити здати іспит зі спромоги пристосування до нових обставин життя, виховуємо і на далі у класичних гімназіях інтелігенцію типу 19-ого століття, яксує, на який може собі дозволити тільки один бездержавний - український народ.

Тому, що приємніше є вірити в поворот до дому, ніж довготривалу еміграцію, бо ця остання не лежить у сфері наших задушевних побажань, віримо у поворот та відповідно до цього улаштуємо собі життя. Та кажучи правду, життя улаштує нас, а ми тягнемось тільки у його хвості!

У стариннім Римі гукали колись римляни до своїх цезарів: "Хліба та вдовиці!" А ми? Ми не багате різнимось від них. У нас та кож найважливіша проблема таборового життя - це кількість консерв, папіросів та імпрез. І під цим знаком оформлюється все наше таборове життя... А хіба ж не існують для нас інші проблеми, інші питання й турботи?

От наприклад:

Що будемо робити, коли скінчиться опіка УНРРА?

Спробуймо відповісти на це питання.

Існує дві можливості. Перша теоретична: можливість повороту домів, з'умовлена одначе політичними подіями на які ми, на жаль, не маємо ніякого впливу. Друга практична - можливість розміщення нас наслідницею УНРРА в Європі чи за морем. Юрій Реннер, професор університету в Колумбії, у праці, написаній на доручення американського уряду у справі евентуального розміщення повоєнних емігрантів, пише, що під теперішню пору можна примістити у світі 71 мільйонів емігрантів, а саме:

в Африці та Мадагаскарі	3	мільйонів,
в Канаді та Північній Америці	13	"
в Полудневій Америці	29,5	"
в Австралії	1,5	"
в Азії	12,	"
в Європі	8	"

разом: 72 мільйонів,

при чому осадництво мало б характер:

хліборобський,
скотарський
промисловий.

Характеристичне при цьому є те, що держави здебільша рілничі бажають тепер розбудувати свій промисл при помочі європейських емігрантів і числять тільки на промислових робітників та фахівців.

Далі:

Бразилія може zatrudнити при розбудові промислу:	16	міл. еміг.
Чіле	2	" "
Родезія в Африці	5	" "
Австралія	1,5	" "
Європа з Кавказом	8	" "

разом: 32,5 міл. еміг.

